

1 Pita

Pas mamî Pita ai sürü papîmarandî

¹ Karîhasî-handürî, ro Pita Sisasîndî hoafî sahamîndî ha-rîhandeimb-anahî. Godîndî nendî se hîfî hondü hîningîrîhi hehi nou, Pontus, Garesia, Kapadosia, Esia, asu Bitinia hîfî ranîhü burîyei wakarîhindî, sîheimbo pas nda sürü paparîhandî. ² Ape God ai horombo hondü fîfireandühi sîheimbo ahambohünda dîbonîmayundüra Yifiafî Aboedî ai Godîmbohünda kafaoreandürî hîningî-mareandürî. Se Sisas Kraisîndî hoafî süngurîhünda asu ahandî horîna sîheimbo popoaiyondürîmbo-hündamboyo God ai dîbonîmayundürî.

God ai sîheimbo moanî hîpoambo-ndeandürühi ŋusüfo afurife kifeimbî hohoanîmo ra afîndî safî mbîsagadüramboane.

Yangîrî nîngombo hohoanîmo

³ Awi sîhîrî sîhefî Adükarî Sisas Kraisîndî God asu Ape-ayu ranahambo aboed-ani mbîsefîmboane. Ai ahandî hîpoambofe hohoanîmo afîndî ranî-süngunambo sîhefîmbo yangîrî nîngo hohoanîmo masemunî. Sisasîmbo yîfîhündî botîmarirî, ranîmbo-hündambo-anîmbo sîhîrî amboanî randîhu tükündahumboyefî sefî hohumboanefî asu sîhîrî ranahambo himboayefî. ⁴ Asu sîhîrî ahandî nîmor-aneî, ranîmbo-hündambo-anîmbo

God ai yangiri ni ngombo hohoanimo engoro ra ndemunimbui sihiri ranahambo amboa himboayefi. Rani-moatükuni ra sürühoeimbi hamindiyo hayamboane ngiri sümbondo asu moendiindo. Mungu moatükuni ra God ai sihefimböhünda sünambe kikihiramündü nimarumbo-wambo. ⁵ Se ahambo anihondümborihori arihündi, ranimboane asu ai siheimbo ahandi nginindinambo güre hibadandüra ngombo asu bidifiranambo si tükündefemboe. Ra-simboan-animbo ai siheimbo aboedambofendürimboayu ra weindahindifemboe. ⁶⁻⁷ Ranahambo hihifi-hihifiyeihaneisi, nga asu se hapondani akidou hiningife mamikarambo tinirifo siheimbo sowahi tüküfehane. Nga rani tinirifo moatükuninambo God ai sihei anihondümböfe hohoanimo ranahambo refe hoeifendürimbo yahumboani, gor haiambe mandu hoeiarundi nou. Gor ai hepünimbü moatükun-ane, nga ai moendiindimboe. Nga sihei anihondümböfe hohoanimo gorimbo ngasündeamboane. Ranimboane asu süngunambo Sisas Krais ai weindahitüküfiyu-ambe-animbo God ai siheimboya aboed-anei mbüsündürühi himboamupuimborandeimbi dagadürani asu se ndürümbi hamindi-ndeimboyei. ⁸ Asu se moai awi ahambo hoeirihorühi-yeipoani, nga se ahambo afindi hohoanimoyahündo arihündi. Hapondani ana ahambo se hoeirihorühi-yeipoani, nga asu se ahambo ngusüfo parihori arihündi. Ndanani hihifi-hihifi ndanana hifi ndanihündambo-yoani, nga nüngundihu ranahambo hoafindefi

sefi, nga wagabeah+indi moatükun-ane. ⁹ Se God+imbo an+ihondümbo-ar+hor+ ran+imboane asu ai sihei yang+ri+ ni+ngombo aboedambo-reandür+ arand+ ranahambo se hihifi-hihifayei.

¹⁰ God ai nindou aboedambo-fembo horombo ahand+ hoafi hoaf+yomo-rundeimbi+ aiyomo wud+poaporu türüfoaru marundi. Ai God siheimbo aboedambo-ndearümbui ranahambo hoaf+imemo. ¹¹ Kraisi+ndi Yifiafi ai ahamundi fiambe ni+mar+imboyo horombo boatei yahoya, “Süngunambo Kraisi ai ti+ri+fo hohoan+mo ndemündü mbundambo asu ndür+ adükarümbi-ndümbui,” mehopuri. Rani+yomo ai rani-moatükun+ ra ni+ni-simboan+ nüngu-nahurai tükümandife yahomo houmbo ranahambo tümaru hoangomo. ¹² God ai ahamumbo nafuimepuri, nga asu ahand+ aboedambofe-mun+imbo hohoan+mo ra ahamundi fimbo fehefepuri+imbo-yopoan+, nga hoafi ra siheimbo far+hefe-ndür+imbo-hündamboane. Nga aboedi hoafi ra hoafi sowandümo homo-rundeimbi+ ai haponda siheimbo masabundür+ ranahamboane hoaf+imemo. God ai sünambeah+indi Yifiafi Aboedi koamar+henda kosowüh+yo asu rani+ ng+in+indi+nambo ai aboedi hoafi ra siheimbo hoaf+imemo. Rani-moatükun+ ranahamboanemo sünambeah+indi nendi ranai-amboan+ fi+ri+indi+hu yahomo houmbo hohoan+moemo.

God ai sihefi+imbo sürühehindeimbi+ mb+in+imboei yahumboani

¹³ Rani+imboane haponda se di+boado-ndühümündi ni+mandei. Ranan+imbo Sisas ai süngunambo weindah+ tüküfihümbö rani-simboan+ God ai aboedambofe-ndür+imbo

ranahambo se muṅguambo anihondümbon-
 ndihindühi himbondel. ¹⁴ Dïbafi hoafi
 hïmborïyeimbi nïmorï nahurai Godïndi
 hoafi hïmborïndei. Horombo ahandi-mayo
 hohoanïmo ra sihei fikimï yanḡorïkoate-yoambe
 wamboyei asu se sihei ṅgusüfoambe hohoanïmo
 moaruwai tüküfe-randeimbi hohoanïmo ra
 süṅgurïhi-marïhündi. Nga awi hapondan-
 ana ranï hohoanïmo ra se süṅgundïhi-mboyei.
¹⁵ Nga se aboedi sürühehindeimbi hamïndïndei,
 God siheimbo dïbonï-mayundürï ranai aboedi
 sürühoeimbi hamïndayu nou. ¹⁶ Sapo Godïndi
 hoafi hoafiyohü yahoya,

“Roana sürühoeimbi hamïndi hond-anahi
 ranïmbo asu se sürühehindeimbi
 hamïndïndei,” *Wok Pris 11:44-45*
 meho.

¹⁷ Asu Ape ai mamï hohoanïmo süṅgu-
 ane mamamï nindou yïboboreamunï arandï.
 Asu se ahambo Ape seihü dïdïbafiyahindo
 arïhündi ana, asu se ndïfo nindou hïfi
 ndanïhü nïboadei-ambe Godïmbo hohoanïmo-
 ndahündo sisïri-sisïrïndahindühi hïbadïhümbö
 hahabodei. ¹⁸ Horombo sihei amoaoyei-
 mayo ndorïhefekoate hohoanïmo ranï-süṅgu
 mahahabodei-anei. Nga hapondan-ana siheimbo
 ranambeahïndi aboedambo-mareandürï. Nga se
 fifïrïhïndi, God ai moai awarïhefimbï moatükunï
 gor asu sirfa nahurai ranïnambo aboedambo-
 reandürï, nga wanï. ¹⁹ Nga ai Kraisïndi
 horï aboedi ṅgasündeandeimbi ranamboyu
 aboedambo-mareandürï. Krais aiana
 hohoanïmo moaruwai-koateimbi sipsip nïmorï
 ninï moaruwai moatükunï nïmarïkoate aboedi

hamindayo nahurai-ani.* ²⁰ God ai hifi nda nafi-koate-yuambe boateiyu ai Kraisi^mbo dⁱboniyu hⁱnⁱngⁱmarirⁱ sⁱheimbo yⁱfⁱmboh^unda. Nga hohombo hapo bⁱdⁱfⁱranⁱ-mboyu-ambe sⁱheimbo farⁱhefe-ndⁱrⁱmboh^unda ranai weindahⁱ hⁱfⁱndanⁱh^u t^uk^umefiyu. ²¹ Ahambo ranⁱmboh^undamboanei Godⁱmbo anⁱhond^umbo-arⁱhorⁱ. God ai Sisas ranahambo yⁱfⁱh^undⁱ botⁱrirⁱ haya bogorⁱmborirⁱ hⁱnⁱngⁱmarirⁱ. Ranⁱmboanei se Godⁱmbo anⁱhond^umbo-rⁱhor^uhⁱ himboayei.

Sⁱhⁱrⁱ wandafⁱndambo ngus^ufo pefimboane

²² Seana Godⁱndⁱ hoafⁱ hond^u ranⁱ hohoanⁱmo s^ungurⁱhind^uhⁱ ranⁱmboanei asu sⁱhei ngus^ufoambe hohoanⁱmo aboedⁱ mbumundⁱ ranai t^uk^umefeyond^urⁱ. Ranⁱmbo-anⁱmbo se wandafⁱ mamⁱmbo anⁱhond^umbo hond^u ngus^ufo pandⁱhind^urⁱ. Ranⁱ hohoanⁱmo rananⁱmbo se kⁱkⁱhⁱ-safⁱnd^uh^um^undⁱ nⁱmboeimbo sⁱhei ngus^ufoambe s^ur^uhoeimbⁱ hohoanⁱmo ranambo afⁱndⁱ sⁱmborⁱ ngus^ufo pefirⁱndei. ²³ Godⁱndⁱ hoafⁱ sesⁱ hoarⁱ aboedⁱ nahurai-ane, nga se ranⁱnambo sⁱmborⁱ yangⁱrⁱ nⁱngombo t^uk^umehindⁱ. Hoarⁱ ra yⁱfⁱmbo nⁱmⁱndⁱhⁱyopoanⁱ, nga yangⁱrⁱ nⁱngombo nⁱmⁱnd^uhane. Hoarⁱ ra Godⁱndⁱ hoafⁱ-ane, nga ai yangⁱrⁱ ged^uhⁱ nⁱngo ngomb^oe. ²⁴⁻²⁵ Yⁱnⁱ, nga Godⁱndⁱ hoafⁱ hoafⁱyowoh^u yahoya, 'Nindou mun^guambo aiana nenewohⁱ nahuraiyei hehimboanei,

* **1:19:** Sipsip yahurai hamⁱndⁱ horombo Sudah^undⁱ ai hⁱfokoaru marundⁱ ahei hohoanⁱmo moaruwai gogorⁱ-hefemboh^unda.

asu ahei yihuru napo, muᅅguambo
 moatükunî ranana nenewohî ahurî
 nahurai-anendürî.
 Ranane nenewohî ranai yapatapariyo
 pütapîyohane,
 ᅅga asu Adükariᅅndî hoaf-ana koadürümbo-
 koadürümbo yare yaᅅgoromboane,' *Aisaia*
40:6-8
 meho. ᅅga ndanî hoafî ranana sapo sîheimbo
 aboedî hoafî hoafîmemondürî ranane.

2

*Adükari ana nîmoei aboedî yangirî
 niᅅgoweimbi ᅅᅅgoro nahurai-ani*

¹ Ranîmboane asu hapo-ana se mamîkarambo
 moaruwai hohoanîmo, muᅅguambo tîkai
 hoafî, yimbu hohoanîmo süᅅgufe ho, nindou
 ᅅgorümbo moaruwai hohoanîmo asu ᅅgorümbo
 muᅅguambo daboadanî moaruwai hoafî ho-
 hoanîmo ranamboanî se moanî hinîᅅᅅᅅndîhindî.

² Se sîmborî tükümehindî ranane asu se Yifiafî
 Aboedîndî-mayo hoafî sürühoeimbi ranahambo
 wembombondei, nîmorî warîhündî tîtî
 sîmîndîmbo rawehindî nou. Ranîmbo-anîmbo
 hoafî ranî ᅅᅅᅅᅅndînambo sîhei Godîmbo
 süᅅgufe hohoanîmo ra nîmorî horarîhehindî
 noundowanî, aboedambo-ndearümbui. ³ ᅅga
 asu Godîndî hoafî ai yahoya, 'Se Adükariᅅndî
 hohoanîmo yarîhi hoeirîhinda-mayoa aparümb-
 ane asei,' meho.

⁴ Adükari aiana yangirî niᅅgombo
 worîmbombo kambohoanî nahurai-ani.
 Ahambo nindou ai moaruwai-ani sei
 hehi worîmbombo kambohoanî moaruwai

asihendi nou yarihori masihori, nga God ai ahambo aboedi hamind-ani yahuhaya hoeirirühi maserümüdu. Ranimayu ranahambo sowana se sühüsi arihündi. ⁵ Se-amboani yangiri worimbo kambohoani nimi nahurai-anei, nga God ai sihei-mayo fi kambohoani nimi nahurai ranambo didibafife wori ra mamambefendüri worimbomböhündambo yahumboani hohoanimoayu. Wori ranambe se Godimbo sihehi-rihündeimbi sürühehindeimbi mbumundi hondü animboei. Asu Yifiafi Aboedindi süngu sihei fimbo Godimbo sihefe moatükunü nahurai ndahündomboyei Sudahündi sihefembo sipsip hifikoaru ahambo sihou-arundi nou. Kraisindi sünguyo God ai sihefe hohoanimo ra yifirayu. ⁶ Krais ranahambo Godindi hoafi hoafiyowohü yahoya,

“E, hoeirühi, ro aboedi hamindi wori kambohoani
Saion ngoafihü kamafoarheandi.

Nga nindou düdi ai kambohoani ranahambo anihondümbo-ariri ana,
ai ngiri ngusüfo nimbidei,” *Aisaia 28:16*
meho. ⁷ Ranimboane nindou se Adükariimbo anihondümbo-rihoreimbi sihei hohoanimoambe ai hepünifeimbi moatükunü hamind-ani. Nga nindou ai ahambo anihondümbofe-koateyeimbi ranaheimbo Godindi hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya,

‘Sapo nindou worimboru-rundeimbi kambohoani hoeirunda mayoa masihoundi
ranana aboedi hamindi hond-ane,’ *Buk Song 118:22*

meho. ⁸ Asu ŋgorü bɪdɪfɪranɪ Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyowohü yahoya,

‘Kambohoanɪ rananɪmbo nindou ranaheimbo bendeandüranɪ

ai bübürɪndeihi pɪndeimboyei,’ *Aisaia 8:14*

meho. Ai Godɪndɪ hoafɪ süŋgufekoate-yei arɪhündɪ, ŋga ranɪmboyei ai bürühümündi mahei God horombo hohoanɪmomayu süŋgu.

⁹ Ŋga sɪheimbo ana God ai dɪbonɪmendüra se ahandɪ mamɪsɪr-anei asu God adükarɪ bogorɪmbo sesɪ sɪhehi-rɪhündei mbɪ anɪmboei. Asu se sürühehindeimb-anei asu ahandɪ yangɪrɪ nend-anei. Se nindou hɪmboahü Adükarɪ ai aboedɪ hamɪndɪ moatükunɪ ratüpurɪyu arandɪ ranɪmbo wataporɪmbo-mbɪrɪhündamboane yahuhaya dɪbonɪyu hɪnɪŋgɪ-mareandürɪ. Aiyu sɪheimbo hoafɪyuhü yahuya, se nɪmbɪ nɪmaro-ambeahɪndɪ hɪnɪŋgɪrɪhi hehi wandɪ si aboedɪ safɪ nɪŋgowanɪ tüküyahi sɪnei, mehu. ¹⁰ Horombo se Godɪndɪ nindou-yeipoanɪ, ŋga hapondanɪ ana se Godɪndɪ nindou tüküyahimboanei anɪmboei. Horombo-ana God ai moai sɪheimbo hɪpoambo-reandürɪ randɪ, ŋga hapondan-ana ai sɪheimbo hɪpoambo-reandürɪmboani.

¹¹ Wandafɪ mamɪ, seana nindou ŋgorü ŋgoafɪhündɪyei hehimbo, asu hei hɪfɪ ndanɪhü burɪyei wakarɪhindɪ nahurai-anei. Ŋga sɪhehi ŋgoafɪ hondü ana sünambe-ane ananɟondürɪ. Ranɪmbo-hündamboane ro sɪheimbo hoafehandürɪ nda: Hɪfɪ ndanɪhünda hohoanɪmo ranɪ fikɪmɪ wakɪndahimboyei, ŋga ranahambo bündahindɪ. Ŋga hohoanɪmo ra

nindou-yei fiambe yangiri niŋgombo rani-babidi yifariyei ri-hündühane. ¹² Nga seana nindou Godimbo anihondümbofe-koateyeimbi ranahei himboahü aboedi hohoanimo yangiri süngundihindi. Rananimbo asu ai siheimboya, aiana moaruwai hohoanimo sünguri-hindürühanei mbisahi-ndüraniwani, asu ai sihei aboedi ratüpurü hohoanimo ranahambo ndandihü hoeindi-hindaniwani God ai nindou yibobofe si tükündifeyoani ai Godimbo aboedani mbiseimboyei.

Se bogori nindou-yomondi hoarehindei

¹³⁻¹⁴ Adükariimbo-hündambo muŋguambo bobaagori siheimbo hibadündürimbo aningomo ahamundi hoarehi yangiri nimboei. Gafman adükari bogori ai gafman nindou bodmondambo hiningimareapurü. Ai niŋgombo nindou düdi ai moaruwai hohoanimoaye ranaheimbo tinirifo segodürimbohünda asu nindou ai aboedi hohoanimoaye ranaheimbo aboedanei hoafombohünda hiningimareapuranemo. ¹⁵ Nga God ai siheimboya, se moani aboedi hohoanimo süngundühi ŋgeiani, asu se nindou ŋgusüfo-koate bidifiri ai siheimbo nine-hoafi moaruwai hoafinda-hündürani, ranaheimbo aboedi hohoanimo ranambo ahei yafambehü kikihindi-hümündihündürü. ¹⁶ Se nindou ŋgor-ai siheimbo hifandiyondürükoate nahurai nimboei. Nga se ŋgiri nindou ŋgor-ai hifandiyomuni-koateanefi mbihei moaruwai hohoanimondei. Nga seana Godindi moani ratüpurüyei-rihüdeimbi nahurai

hamiñdi hond-animbo nimboei. ¹⁷ Seana nindou muñguambo ahinñindahündürü. Anihondümbo-rihindeimbi ranaheimbo hohoanimo-ndahündürü. Se Godimbo yihimbondihori asu gafmanindi adükari bogorimbo ahinñindahüdo.

Sihiri Sisasindi hohoanimo yangiri süngundihundühi tñümbi hohoanimondahumiñdefimboane

¹⁸ Moani ratüpuriyei-rihüdeimbi, seana nindou ai siheimbo hifandarandürü ranahambo ahinñideihü ahandi hoarehñdei. Nindou siheimbo aboed-anemo asu nginñindi hoafikoateyomo rundeimbanemo ranahamumbo hoareihimbo yangiriyopoani, nga nginñindi hoafiyomo-rundeimbi, ranahamundi hoarehi amboani nimboei. ¹⁹ Se Godimbo yangiri hohoanimo-yahüñdowohü heiani, asu nindou ai siheimbo tñümbi hohoanimo ra moani sahündürani asu se rani hohoanimo ranahambo moan-ane sei hehi animboei ana, God ai ranahambo aboed-ane rananasi mbüsümbui.

²⁰ Nga se moaruwai hohoanimoyeiani, asu nindou ranai siheimbo rani-süñgumbo hariyahündürani, asu se ranahambo moan-ane aseï ana, asu ngorü nindou ai hohoanimo ranahambo ngiri aboed-ane mbüsü. Nga se aboedi hohoanimo rani-süñgu süngurihindühimbo heiani, asu nindou ranai siheimbo rani-süñgu hariyahüñdürani, asu se ranahambo moan-ane sei hehi animboei ana, God ai siheimbo hihifi-hihifiñdümbui. ²¹ Nga God ai siheimbo rani tñümbi hohoanimo ndahümündi yahuhayamboyu kafoare hinñngi-mareandürü.

Ran+imboyu Krai amboa tiŋ+rifo masemündu siheimbo far+hefe-ndür+imbohünda. Ran+imboyu ai anümi nahurai siheimboya ai-amboa yar+hi hoeir+hindühi ran+süŋgumb+r+hinda yahuhaya yare mas+hendi.

²² Nga ai moai nini-moatükunimbo moaruwai hohoanimo ratüpur+ ra süŋgureandi asu nindou mam+ ai-amboan+ moai h+imbor+yuwan+ tikai hoafi ahandi yahamo tüküfeyo, nga wan+. *Aisaia 53:9*

²³ Nindou ai ahambo moaruwaimbo-fimbo hoafi hoafi+meyomondowa ran+imbo ai moai ahamumbo simbori moaruwaimbo-fepuri hoafi hoafi+yu. Nindou ai ahambo asübus+ af+ndi sabudowan+ ai moai simbori moaruwaimbo-nd+heapur+imboyahi yahu, nga wan+. God ai mbumundi y+bobore-randeimbi-wamboane ran+imboane asu Krai ai ahambo an+hondumbo-rirühi ahandi fi God+ndi warambe ninend+mareandi. ²⁴ Aiyu ahandi+hoari sihefi moaruwai hohoanimo ra ahandi finambore semündü hu ni+m+ keimbi kar+he-ndeimbi+fihi yifi+mayu. Si+hiri moaruwai hohoanimo ra hiniŋgife hefe, asu mbumundi hohoanimo rani yang+ri süŋgufembohünda ai yifi+mayu. Nindou ai ahandi fi ra moaruwaimbo-marundi, nga asu raniyo si+hiri aboedi tükümehundi. ²⁵ Nga horombo-yei se sipsip moani mam+kar+hi bur+yei wak+mar+hindi nahurai-mayei, nga asu hapondan-ana se sipsip hifanda-randeimbi sowah+ h+h+ri+yahi ahei nahurai mas+nei.

Anihondümbö-rîhindeimbi-yei hohoanimo

1-2 Moani ratüpurîyei-rîhündeimbi ai ahei hîfandîrandürî-randeimbindî hoarehî anîboadei nou nîmorehî se-amboanî sîhei nindowenihi ranahamundi hoarehî nîmboei. Rananîmbo asu nindowenihi bîdîfîrî Godîndî hoafi süngufekoate-yomondeimbi ranai, nîmorehî sîhei Godîmbo ahîni hohoanimo asu mbumundi hohoanimo ra hoeindîwuri houmbo ai-amboanî Godîndî hoafi anihondümbö-ndümböemo. Se ranî-moatükunî ranahambo hoafîkoate-ayeî amboanî, ai anihondümbö-ndümböemo sapo sîhei hohoanimo aboedî yangîrî-wambo. ³ Asu nîmorehî se fi-hoearî sîhei moanambuhü ranî yangîrî aboedî yihurunambo yihuru-ndîhümboyei, ro aboedî hîmbondefo mbîsei hehi. Sapo se sîhei mbîrînanî dîdîboado-arîhind-ane, mîsîñî yihuruayeî-ane asu hoearî se ndorîhoeimbi yihuruyeî arîhündî ranane. Se ranîmbo yangîrî hohoanimo-ndeimboyei. ⁴ Nga sîhei ŋusüfoambe hohoanimo ranahambo-anîmbo randîhi yihurundîhündî. Rananîmbo asu yihuru wagabe ragu amaro ranai ana ŋgîrî awandîhoayo. Ranî hohoanimo ranana sapo dîdîboadofe hohoanîmoyohü, hîmboarî hoafendî nîŋgombo ratüpurî hohoanimo-ane. Nga ranî hohoanimo-ane Godîndî hîmboahü aboedî hamîndayo. ⁵ Sapo horombo hondü Godîmbo ŋusüfo parîhoreimbi nîmorehî ai Godîmbo anihondümbö-rîhorühî hîfandîrîhorî marîhündî ayeî yahurai yarîhi yihuruyeihî asu ahei nindowenihi-yomondî hoarehî manîmboei. ⁶ Mamî yahurai Sara ai ahandî nindowenihi Abrahamîmbo yangîrî süngurîrîhü nindou

bogori yahondo marandi. Nga hapo-ana se aboedi hohoanimo ra süngurihindühi nini-moatükunimbo yihimbokoate-ayei ana, se ahandi nimorehi nimori nahurai-anei.

⁷ Mami, rani-süngumbo-animbo nindowenih se-amboani sihamundi nimorehi rani-babidimbo niŋgombo ai ŋginiŋdiyeipoani mbisiimo houmbo ndondu hohoanimo-ndundüri. Se aheimbo ahiniŋdimondüri, ŋga asu ai-amboani se-babidi God yangiri koadürümbo niŋgombo hohoanimo semunimboayu ra ndahümündimboyei. Se rawarundi ana, ŋgiri nini-moatükuni se Godimbo didibafefundi ranahambo mbusümo kikiŋdeandi.

Nindou bodomondambo aboedi hohoanimo-ndefimboane

⁸ Haponda ro wandi hoafi moendiŋdihēa samboanahi. Muŋguambo se moani mami rani-süŋgufimbi hohoanimo yangiri hohoanimondei asu simbori hohoanimurindei. Asu apodoho nahurai simbori ŋgusüfo pefiriŋdeih siŋbori hiŋpoambo-firiŋdeidei asu sihei fi hiŋnambo-ndihindi. ⁹ Se nindou bodimondi ai siheimbo moaruwaimbo-ndihindürani, asu se aheimbo hihiŋdihhi moaruwaimbo-ndihindürimboyei. Asu ai siheimbo hoafi moaruwai hoafinda-hündürani, se aheimbo hoafi moaruwai ra hihiŋdihhi hoafinda-hündürümboyei, ŋga wani. Nga ai siheimbo randihindürani ana, asu se Godimbo didibafi-ndahindo aheimbo aboedi-aboedifemböhünda, ŋga sapo God ai siheimboya mborai yahu aboedi-aboedifendürimbo kafaore hiŋiŋgi-mareandüri. ¹⁰ Nga,

‘Nindou düdi ai hihifi-hihifiyuhü
 aboedi gedühi niŋgombo hohoanimonduhü
 ana,

asu ai moaruwai hoafi hohoanimo
 asu tikai hoafi hohoanimo ra hinŋgi-
 mbireand-amboane.

¹¹ Asu ai moaruwai hohoanimo ra hinŋginde
 mbunda,
 aboedi hohoanimo ra süngu-mbireand-
 amboane.

Ai nindou munġu-babidimbo aboedi-aboedife
 nimarimbohünda tiŋirifoyeih
 mamı ranı hohoanimo yangırı süngu-
 mbırıhündamboane.’ *Buk Song*

34:12-16

¹² Nġa Adükarı aiana mbumundi nindou ranahe-
 imbo, ahandı himboarına himboa-pareandürühi
 asu ahandı himbona ahei didıbaŋife hoafi ra
 himborıyu arandı. Nġa nindou ai moaruwai ho-
 hoanımoayei, Adükarı ai ranaheimbo refepoanı
 yahuenüġumbo-wambo.

*Sıhırı aboedi hohoanımoayefı ranımböhünda
 tiŋırıfo-ndefimboane*

¹³ Asu se aboedi hohoanımo ranahambo hütı-
 hütıyehı süġurıhi arıhündı ana, sıheimbo
 nindou didai moaruwai-moaruwaimbo-
 mandıhindüra?

¹⁴ Nġa se aboedi
 mbumurıhoeımbı hohoanımo ra süġurıhü
 heianı, ranımbö-hündambo nindou ai sıheimbo
 moaruwaimbo-fendürımböayei ana, asu
 se hihifi-hihifındeı. Nġa se aheimbo
 yıhimboyopoanı asu afindı hohoanımoayepoanı.

¹⁵ Nġa sıhei hohoanımo ranınambo-anımbö
 Kraisımbö ahınındeihı Adükar-anı mbısei hehi

hohoanimo-ndahündo. Asu nindou düdi ai fîfirife hoafimbo sheimbo düdundahindürühi, 'Nimboe Kristen se ranahambo anihondümborihindühi himboaye,' mbsahündürani, asu se simbori aheimbo rani-moatükunî ranahambo diboadondîhi hoafindahündürî. Nga asu se aheimbo aboedî hohoanimo-ndahündürühi hinîngîrou-safî animbo hoafindahündürî. ¹⁶ Sihei hohoanimo ra hütikoate Godîndî himboahü aboedî yangîrimbeyo-wamboane. Rananimbo asu se Kra isimbo süngufe hohoanimo aboedî ra sünguarîhindî ranimbo nindou ai sheimbo tirifoefe hoafî hoafindahündürî mbundîhü asu randîhi himbondei-anîwanî ahei hoafî ranahambo amoanîngî-ndeimboyei. ¹⁷ Aboedî hahabodianî ranahambo tîjîrîfo tükefeyo ana, aboed-ane, God ai ranimbo yifîryu. Nga asu moaruwai hohoanimo ra süngurîhündanî, tîjîrîfo tükefeyo, ranane moaruwai safayo.

Krais ai sîhefîmbo aboedambo-femunîmbohünda yifîryu mbura botîmefîryu

¹⁸ Sîhefîmbo God sowanambo semîndîmunî hafomböhündamboyu mbumundî hamîndîmayu ranai nindou moaruwai-mayeî ahei fondîhümbö mamîmbo yangîrî yifîmayu. Nindou ahandî fi ra hîfokoa-marurüyosî, nga asu God ai ahandî yifîafî ranahambo yangîrî botîmarîrî. ¹⁹ Rasîmboanî ranîyu ai yifîafîryu haya hu yifîafî ngoafîhü yifîafî karabusambe anîmboei ranaheimbo ahandî hoafî ra wataporîmbo-mararü. ²⁰ Yifîafî ranana sapo Noa ai sip nafîrandambe asu God ai moanî sîsîkoate nindoumbo hîfanda

nünguambe, nindou ranai Godîndî hoafi süngufekoate-mayei ahei yifiafîmboyu hu wataporîmbo-mararü. Nindou bîdîfîrî 8 yangîrî sip ranambe hoenambo aboedambo-mehindî. ²¹ Hoe ra hundürüyeimbî ranahambo sîsam-ane asu ranînambo se aboedamboyahî arîhündî. Hundürîyeimbî hoe ranana sîhei fi afîsaho ra popoaifoe-femboyopoanî. Nga hundürüyeimbî hoe ranana se Godîndî hoafi süngufemböhünda ai-dîbo hoafi femîndî masîhefeyo hoaf-ane. Sisas Kraîs ai yîfîhündî botîmefiyu ranînamboyei se aboedamboyahî arîhündî. ²² Asu ai sünambe hafu Godîndî warîhondanî bogorîmbofi amaru. Ranane asu sünambeahîndî nendî, ndürî adûkarümbî, asu ngînîndî adûkarî hohoanîmombü muñguambo ranai ahandî hoarehî anîngomo.

4

*Moaruwai hohoanîmo horombo
süngumarîhindî ra hîngîndîhindî*

¹ Kraîs ai sîhefîmbohünda ahandî fiambe asübusî afîndî masemüнду. Ranî süngumbo-anîmbo se-amboanî ai ramefiyu nou randîhindan-anîmbo ranî hohoanîmo ranai sîheimbo ngînînda-mündürîmboe. Nga nindou düdi ai Kraîsîmbohünda ahandî fiambe asübusî yahurai asemüнду ana, moaruwai hohoanîmo ranahambo sünguarandî ranambe moai hu. ² Se hîfî ndanîhü fi-hoearî kapeihü nîmboei-ambe sîhei horîmbodîdî hohoanîmo süngufe-poanî, nga God yîfirayu ra süngundîhindî. ³ Horombo se ndeara afîndîmbo ndîfo nindou ai Godîmbo

an+hondümbofe-koateyeimbi ahei hohoanimo rani-süngumar+hi hei-ane. Sapo se ndani-moatükunî ndani+yo süngumar+hündî: Nimorehi s+sihimo hohoanimo, nindowenihî bîrabîreimbi hohoanimo, moaruwai moatükunî ranahambo ngusüfo pefehumbo hohoanife hohoanimo, bia sîmîndî hefe mamîkarî hohoanimo, afîndî sesesimbo sihî moaruwai hamîndî hohoanimo, asu bia sîmîndî moaruwai hohoanimo patimbo ho hohoanimo asu sîsamî god tikaimbo dîdîbafife amoanîngimbo hohoanimo rani hohoanimo ra horombo se süngurühü mar+hündî. ⁴ Nga haponda an+hondümbofe-koate nindow ranai ai-babîdî se hokoate-yeihî, moaruwai hamîndî hondü hohoanimo menjoro ra süngufekoate-yeiani, asu ai ranahambo ndarîhi hoeirîhinda mayoa, sîheimbo tirîfoarîhi hoafehündürî. ⁵ Nga süngunambo-animbo sapo God ranahandî himboahü ai moaruwai moatükunî ratüpurîmayei ra dîboadondîhi hoafi-mbeyahündo-wamboane. God ranai ana ai-ani nindow yangîrî nimboeimb-anei asu yîfiyeimb-anei ahei hoafi ra himborîmbohünda himboayu. ⁶ Ranîmboane asu aboedî hoafi ra yîfiyeimbi aheimbo bokarîhefemboane. Ai yîfiymayei nindow moaruwai hohoanimoayei ra yîfiyei arîhündî nou ahei moaruwai hohoanimo rani-süngumbo. Nga aboedî hoafi ranaheimbo bokarî-hefemboane ai yîfiafi nîngombo yangîrî koadürümbo nîngomböhünda God rawefiyu nou.

⁷ Munguambo moatükunî mungumbo-ayo rani si ra ndeara akîm-ane. Ranîmboane asu se sîhei fi ra sîheihoarî hîbadîhümbo, ndondîhi

hohoan+mondei kiki+hindi-hindüh+imbo
 God+imbo d+d+bafi+ndahindo. ⁸ An+hondümbor+hindeimb+
 siheihoiari s+mbor+ ngusüfo pefir+ndeih+
 rani hohoan+mo aboed+ se moan+ ng+n+ndi
 kiki+h+safi+nd+hümündi. Ranan+imbo
 nindou ai ngorümbo ngusüfo parareand+ ana,
 ahand+ moaruwai hohoan+mo ranahambo
 amboawi mbüsümbui. ⁹ Nindou ai sihei wor+na
 ngeiani, aboed+ watapor+imbo-nd+hündürüh+
 moan+ sisikoate sesi moatükun+yo, fondiyo, ra
 s+mbor+ seiründei. ¹⁰ God ai siheimbo ra sihaf+
 war+hü rani+moatükun+ wud+mbeyo-wamboane
 yahuhaya mas+hend-ane. God ai siheimbo
 moan+ hipoambo-reandürüh+ mamami rani+
 poan+ rani+poan+ ratüpur+ yimumareandür+ se
 nindou b+d+f+r+ bab+d+ s+mbor+ fehafir+ndei
 yahumbo. Sapo nindou mam+ ngoründ+
 ratüpur+yuan+, ra ndore hifandarand+ yahurai
 ham+nd-an+imbo rand+hind+. ¹¹ Nindou ngorü
 ai bokar+h+i arand+ ana, ai God hoaf+mayu
 nahurai bokari+mb+r+hend-amboane. Nindou
 ngorü ai b+d+f+r+rambo far+hendür+ arand+ sapo
 God ai rani ng+n+ndi masagado ran+nambo-
 an+imbo b+d+f+r+rambo mb+far+hendür-amboane.
 Ranan+imbo Sisas Krai+nd+ wari+süngu asu
 God+imbo adükar-ani mb+seimboyei. Koadürü-
 koadürümbo God ai ndüreimb+ asu ng+n+ndeimb-
 ani. Nga an+hondü-ane.

Kristen+yafe asübusi sem+ndi hohoan+mo

¹² Wandaf+ mam+, gor refe hoeifembohünda
 hai-ambe mandu hoeiarund+ nou, siheimbo
 sowah+ asübusi af+nd+ tükefeyo ranahambo
 se hepün+nda-himboyei. Se ranahamboya

rani-poan+imbo moatükun-ane tükefeyo mb+sei
 hehimbo hepün+nda-himboyei. ¹³ Krais

ai asübus+ masemüdü, nga se-amboa ai-
 babidimbo masahümüdü asu ranambo se
 hihifi-hihifi+nde. Ranan+imbo asu sünguna

ahand+ ng+n+ndi moatükun+ weindah+ tüküfeyo-
 ambe sihei ngusüfoambe hihifi-hihifi afindi
 tükünd+femboe. ¹⁴ Krais+imbohündambo wambo

se nindou amur+ ai siheimbo nine hoafi
 moaruwai hoafehündür+ ran+imbo hihifi-
 hihifi+nde. Nga sapo sihei fiambe God+ndi-

mayo hepün+feimbi Yifiafi amaro ran+imbo-
 hünda. ¹⁵ Hifokoefembo hohoan+imo, hühühün+
 hohoan+imo, moaruwai hohoan+imo ratüpuri,

ngoründ+ ratüpuri sehe-fehefe hohoan+imo,
 ran+imbo-hündambo asübus+ asahümüdü ana,
 ra moaruwai-ane. ¹⁶ Nga asu se Kristen-

aye ran+imbohünda asübusümb+ moatükun+ ra
 siheimbo sowah+ tükünd+feyoan+, ranahambo
 amoan+ngi-ndeimboyei, nga se God+imbo

hihifi+ndi+hor+ sapo se Kristen ndür+mb-
 aneimbohünda. ¹⁷ Nga God ai ahand+

sir+ yibobofemboayu ran+ si ra ndeara
 tüküfemboane. Asu ai ahand+ sir+ siheimbo
 boatei yiboboareandür+ ana, asu nindou

God+ndi-mayo aboedi hoafi an+hondümbofe-
 koate-maye ranahaimbo t+ng+r+fo afindi safi
 tükünd+femboe. ¹⁸ Nga ran+imbo God+ndi hoafi

yare hoafi+yowohü yahoya,

‘Nindou sürühehindeimbi ai aboedambofe ra
 t+ng+mbayo ana,

asu nindou God+imbo hohoan+mokoate
 asu moaruwai hohoan+mombo
 süngur+hindeimbi ra nüngumandahia?’

Sindaun 11:31

meho.

¹⁹ Ranimbo-hündamboane asu God ai ahandi hohoanimonambo nindou bidifiri ai tiri+fombü hohoanimo asahümüdi ana, nindou ranai moani aboedi mbumundi yangiri ngehümbö asu ahei fi ra God nafira-randeimbi ahambo yangirindahüdo. Nine ai horombo hoafiyu masihendi ra randeambui.

5

Hifandirundeimbi seana Godindi sipsip ra hibadündüri

¹ Ranimboanahi haponda ro sihei hifandiru-rundeimbi ahamumbo hoafindahapuri samboanahi. Ro-amboani hifandirihirihandeimb-ana. Ro wandi himboarinamboyo Sisasimbo hoeirihina ai asubusi ra masemüdu. Ngiri amitata God ai Krai adükari hamind-ani weindahi nafuindu, nga ro-amboa ai-dibo aboedi nimboamboyah. ² God ai nindou sihamundi warihümareandüri ranaheimbo ndondu hibadündüri. Sapo sipsip hifandirandeimbi nindou sipsip hifandarandüri nou, sihamundihoari hohoanimondimmo houmbo randundi God ai yifirayu nou. Nindou ngorü ai sihamumbo hütihüti nou reandürimbo-yupoani. Asu se kaki semindimbo ratüpurimbo hohoanimo-ndimboemo, nga sihamundi hohoanimonambo fandihandüri. ³ Asu se nindou God ai sihamundi wariwami hininngimarearü ranaheimbo nginindi hibadündürimboemo, nga wani. Se aboedi ratüpurü

yangiri aniṃbo ranaheimbo nafuindi-mondürani ai rani-süngu-mbirihind-amboane.

⁴ Rananimbo asu sipsip hifandira-randeimbi hondü Krai ai weindahi tükündüfihi rani-simboani se ramarundi ranimbohünda aboedi hamindi koadürumbo-koadürumbo niṅgombo takini ndowandümoemo.

⁵ Rani süngumbo-animbo asu akohoandi nindou se boagiri nindou-yomondi hoarehi niṅgomo. Rananimbo muṅguambo se siheihoari fi hifinambofe hefe wandafi mamimbo fandihehindüri. Sapo,

‘God aiana nindou ahei fimbo borıyeiani,
ranaheimbo hifinambo-reandürühani,
ṅga asu nindou didıyei ai aheihoari fi hifinambo-
rihindeimbi
aheimbo ana didıboado-reandürühani.’ *Sin-
daun 3:34*

⁶ Se siheihoari hifinambondihi hehi Godindi ṅginiindi hamindi warı hoarehi ranihü nimboei. Rananimbo asu ai ahandıhoari nini-simboaniyu hohoanimoayu rani-simboani siheimbo ndürimbanei mbüsümbui. ⁷ God ai siheimbo afındı hohoanimo-yundürühani, ṅga se sihei ṅgusüfoambe afındı hohoanimo amarondürı ra ahandı warıhü dıgehindi.

⁸ Se hohoanimondei kikihindıhindühi ndondıhi hibadıhüندی. ṅga Satan ai sihei hürütimb-ani asu siheimbo moaruwaimbo-fendürimbo yahumboani amoasiri ai ninıhondi mbüfe sesimbo yaho haya hoahoango wakareandi nou. ⁹ Se anıhondümböfe hohoanimo aboedi rani yangiri kikihindü-hümüندی nimboeimbo-animbo asu Satan gündıhorühi raguanambo-ndıhorühi moani

nginindi hamindi nimboei. Se randihi fifirindihindühi hohoanimondei, s'hei wandafi mamí munguambo hifi ranihü amarei ai-amboani se tinirifo asahümündi nou yar'hi sahümündihanei.

¹⁰ Nga God ai nindou hipoambofe hohoanimo ra nimindihani. Aiyu se Krais-babidi ninjombo ahandi nginindi si aboedi koadürümbo ninjoweimbi ra semindimbohünda diboniyu hininjigimareandürí. Asu se moani bodifombo nindou-yafe tinirifo ra ndahümündi mbundühü asu süngunambo-animbo asükaindu ai ahandihoari s'heimbo wudiwudi-ndeandürühi nginamüdüdüra nginindi nimboemboyei.

¹¹ Ahambo sowahi ana munguambo nginindi ra koadürümbo-koadürümbo mbenjorí. Nga anihond-ane.

¹² Pas nda Sairas ai far'hendirí hayambo sürü papimara-ndamboanahi hoafiyahi, nga wandafi nda ro anihondümbo-rihinimboanahi. Asu hoafi pas ndanambe ra Godindi moani hipoambofe hohoanimo hondü ranahambo anihondümbo hoafimbohünda sürü paparhandí. Nga moani hipoambofe ranahambo ndondihi k'k'ihindihümündi nimboei.

¹³ Anihondümbo-rihindeimbi nindou Babiron* ngoafihündi sapo God ai ahandi hoafi süngufembohünda se-babidi hininjigimarearü ai-amboani s'heimbo h'hi'far'hündürí.

* **5:13:** Nda kafeefe hoaf-ane, nga ahandi nimindi moai fifirihündi. Nindou bidifiri hohoanimoyeihiya, Rom-ane asei, nga bidifiri hohoanimoyeihiya munguambo Kristen ai ahei hifi hininjigir'hi hehi nimboei wakar'hindi horimbo Suda ai Babiron ngoafihü asu h'fihü mamarei nou, asei.

Raniyu asu wandı nımorı Mak amboanı sıheimbo hihıfarandürı. ¹⁴ Kristenı-yafe hohoanımonambo se simborı wakıkıhürındeı ndühündı.

Munğumbo se Krais-babıdı nımboeimbo sıhei ıgusüfoambe afurıfimbı hohoanımo mbımarınd-amboane.

Godꞏndꞏ Hoafi
The New Testament in the Angor language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini

Copyright © 2001 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angor

Contributor: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

c500d379-d0cf-5c22-9613-91d7bcc63af3